

2006-05-15

PERSCOMMUNIQUÉ

The single European electricity market: A long road to convergence

NBB Working Paper No. 84 - Document Series

De vrijmaking van de elektriciteitsmarkt in Europa past in de context van de ruimere trend naar wereldwijde deregulering van de netwerkindustrieën. Hoewel uit empirisch bewijsmateriaal meestal blijkt dat deregulering een positieve weerslag heeft op de efficiëntie en het consumentenwelzijn, bijvoorbeeld op het gebied van telecommunicatie en luchtvervoer, blijken de verwachte resultaten voor de elektriciteitssector tot dusver heel wat minder eenduidig. Aangezien slechts enkele landen hun dereguleringsproces volledig hebben afgerond, is het beschikbare bewijsmateriaal hoe dan ook nog te ontoereikend om een globaal oordeel te kunnen vellen. Bovendien doorkruisen ook andere factoren dan de deregulering het proces. Zo zijn bijvoorbeeld ook de stijgende olie-, gas- en kolenprijzen evenals de gedwongen uitvoering van het Kyoto-protocol in sterke mate verantwoordelijk voor de stijging van de globale elektriciteitsprijzen, maar aangezien die impact niet kan worden gekwantificeerd, kan ook onmogelijk worden bepaald hoe de prijzen zich anders zouden hebben ontwikkeld, m.a.w. wat de reële impact van de deregulering is. Toch kunnen, zoals in deze paper is gedaan, een aantal aspecten worden afgezonderd die verband houden met de deregulering van de elektriciteitsmarkt, en die het eindresultaat zouden kunnen beïnvloeden.

De belangrijkste problemen houden verband met de ongebruikelijke kenmerken van "elektriciteit" als product, die maken dat de industrie sterk verschilt van de overige netwerkindustrieën: elektriciteit kan niet worden opgeslagen, vraag en aanbod moeten voortdurend in evenwicht zijn, en de vraag is zowel volatiel als inelastisch. Bijgevolg zijn de traditionele market-clearingmechanismen, zoals bijvoorbeeld een vertraagde levering of een vervanging door andere goederen, niet beschikbaar voor elektriciteit. Hierdoor zijn de elektriciteitscentrales onderhevig aan een zekere prijsvolatiliteit, en is de veiligheid van het systeem kwetsbaarder voor de weersomstandigheden. Het maakt tevens de samenstelling van een heterogeen productiepark noodzakelijk, met voldoende reserveproductiecapaciteit. Dit zou op zijn beurt aanleiding kunnen geven tot schaalvoordelen in een aantal subsegmenten, en tot het bestaan van inframarginale meeropbrengsten, en zou aldus concurrentieverstorende toegangsbarrières kunnen opwerpen.

Hoewel er een economische grondslag bestaat voor de keuze van heterogene productietechnologieën, is de huidige heterogeniteit van de productiemix in de diverse Europese landen veeleer ingegeven door vroegere nationale keuzes, gemaakt op grond van een combinatie van economische, geografische, geopolitieke en/of politieke overwegingen. Toch heeft deze mix belangrijke gevolgen voor de gedereguleerde markten: de producenten die gevestigd zijn in landen waar de goedkoopste technieken (d.w.z. kernenergie en waterkracht) beschikbaar zijn, genieten ex nihilo een concurrentievoordeel. Dit voordeel wordt nog groter wanneer ook de broeikasgasemissies in aanmerking worden genomen.

Om een systeempanne te vermijden, zijn een efficiënte coördinatie en de uitwisseling van informatie vereist tussen de diverse segmenten van de sector — d.w.z. productie, transmissie, distributie en levering. De ont koppeling van deze segmenten, die één van de essentiële maatregelen van het dereguleringsproces vormt, heeft de totstandbrenging van deze cruciale vereiste bemoeilijkt, en brengt een nieuw type van kosten met zich mee - de transactiekosten - die de potentiële winsten als gevolg van de invoering van concurrentie in de productie en levering, zou kunnen beperken.

De interconnectiemogelijkheden tussen de nationale markten, van hun kant, worden algemeen als ontoereikend beschouwd. Deze situatie dwarsboomt de oprichting van een eengemaakte Europese markt. Ruimere interconnectiemogelijkheden zouden in vele gevallen het probleem van de concentratie op de nationale markten oplossen. De Europese Commissie heeft initiatieven genomen om deze situatie te verbeteren, bijvoorbeeld in de vorm van financiële ondersteuning voor investeringen die kritische flessenhalzen aanpakken. Aangezien het lang zal duren vooraleer deze investeringen concrete resultaten opleveren, heeft de Commissie recentelijk de voordelen benadrukt van de ontwikkeling van regionale markten als tussenstadium op weg naar een Europese markt. In de praktijk zijn de nationale markten, met

uitzondering van Nord Pool, nog verre van geïntegreerd. Er duiken evenwel regionale integratie-initiatieven op, zoals geïllustreerd door de recente beslissing om de Belgische, Franse en Nederlandse markten te koppelen.

De elektriciteitsindustrie is ook een trefpunt van twee grote bekommernissen, namelijk de uitvoering van het Kyoto-protocol en de veiligheid van de energievoorziening. De ongelijke nationale reductiedoelstellingen van Kyoto en de aanwending van verschillende technologieën, in combinatie met het bestaan van toegangsbarrières, zouden de concurrentie kunnen vervalsen. Wat de veiligheid van de energievoorziening betreft, zijn er diverse redenen waarom de markt niet zelf in staat zou kunnen blijken om een bevredigend niveau van reservecapaciteit evenals een toereikende diversiteit in de door de elektriciteitsproducerende centrales gebruikte brandstoffenmix, te bereiken.

Teneinde de weerslag van deze moeilijkheden op het dereguleringsresultaat tot een minimum te beperken, lijkt een consequent, stabiel en eenvormig regelgevend kader van essentieel belang.